

Raffaello

1483–1520

színes diapozitívek

1–25-ig

Összeállította: Ruzicska Józsefné

Magyar Diafilmgyártó Vállalat
Budapest

A reneszánsz festészet nagyjainak triászába Leonardo da Vinci és Michelangelo mellé sorakozik Raffaello Santi is. 1483-ban született. Urbinóban és Perugiában végzett tanulmányai után Firenzébe, majd Rómába került. E két város életének és művészetének elhatárolható területeit is jelzi. Pályája csúcsára Rómában ért el.

Nagyon fiatalon, 37 éves korában halt meg, de életműve csodálatosan gazdag volt.

1. Önarckép (Oxford, Ashmolean Museum)

Festői tudásának alapjait valószínűleg édesatyjától sajátította el, aki az urbinói hercegi udvar humanistája és festője volt. Raffaello legkorábbi alkotásának tartják ezt a 12–14 éves fiút mutató önarckép-krétarajzát.

2. Krisztus feltámadása

Korai munkája ez a festmény is, amelyet a braziliai Sao Paulo múzeumában őriznek. A kép Pinturicchio csillogó dekoratívására emlékeztet.

3. Királyok imádása (Róma, Pinacoteca Vaticana)

Atyja halála után Perugino műhelyébe került, itt érlelődött művésszé. Tanítójának hatása érződik számos korai művén; erre utaló motívumok, a szelid, egyenletes tónusok, a halk és finom hangoltság.

4. Mária és József eljegyzése (Milánó, Pinacoteca di Brera)

1504-ből származik a kép. A vonalak harmóniája, könnyed, tiszta színhatás jellemzi. Mesterének hasonló tárgyú festményére emlékeztet a háttérben a kör alaprajzú építmény is.

5. A lovas álma (London, National Gallery)

1504-ben, 21 éves korában telepedett le Firenzében. A firenzei periódusból származik már a lány költőiségű „Lovag álma” című festménye, amelyben a humanisztikus allegória számára keresett új kifejezőmódot. Kis méretű, 17×17 cm-es.

6. Szent György a sárkánnyal (Párizs, Louvre)

A sárkányölő Szent György sok festő által kedvelt témáját Raffaello is megfestette. A kis alakú, 32×27 cm-es tábla-képet finom színekkel, aprólékos gonddal alkotta meg.

7. Trónoló Madonna (London, National Gallery)

A nagy méretű oltárképen már stílusának átalakulása figyelhető meg. A kép terének kitágítása, az emberi formák,

a táj- és az építészeti elemek egységbe fogása, a plasztikus megformálás; ezek kerülnek mindinkább festői érdeklődésének előterébe. A stílus átalakulását azonban nála sem jelzi éles határvonal.

8. Keresztvitel (részlet) (London, National Gallery)

Nagyszabású kompozíciói közé tartozik a Keresztvitel című munkája, amelyből részletet mutatunk. A fia szenvedését gyötrő fájdalommal figyelő Mária arca a művész érzelem-ábrázoló képességéről tanúskodik.

9. Hölgy egyszerű állattal (Róma, Galleria Borghese)

Portréi megalkotásában Leonardo példáját követte, az ő szemléletmódját fejlesztette tovább. A külső, anatómiai hűség helyett ő is a személyiség bemutatására, kifejezésére törekedett. A kép Maddalena Strozzi-t ábrázolja.

10. Sírbatétel (Róma, Galleria Borghese)

A festmény, amely 1507-ben készült egy perugiai templom számára mintegy összefoglalása a mester addigi eredményeinek. Az alakok megformálása időnként már a kor nagy művésze, Michelangelóra utal. A kompozíció harmóniája a drámai hatás erejével párosul; az alakok nem csupán az emberi érzelmek hordozói, hanem a reneszánsz szépség-ideál kifejezői is.

11. A szép kertésznő (La belle Jardinière) (Párizs, Louvre)

A Madonnák festésében Raffaello szinte utolérhetetlent alkotott. A Boldogasszony – anya és gyermeke – alakjában a reneszánsz korszak női eszményképét fogalmazta meg. Számos alkotásában vizsgálta kísérletező kedvvel a Madonna s a körülötte játszó gyermek alakjából adódó komponálási lehetőségeket, kifejezésbeli és mozdulatbeli variációkat, de a Szépség és a Jóság égi ideálja minden esetben földi anya képében jelent meg nála.

12. Madonna del Granduca (Firenze, Pitti)

Egyik legismertebb Madonna-képe, ahol a háromszögbe komponált, zárt kompozíció az érzések gazdagságával, a

kifejezés bájával párosul. A teljesen sötét háttér még intenzívebben kiemeli anya és gyermeke alakját. A toszkánai nagyherceg kedvenc képe volt. „A nagyherceg Madonnája” ez ma már a végleges címe is.

13. Angelo Doni (Firenze, Pitti)

Raffaello kiemelkedőt alkotott a férfi arcképmások festésében. A firenzei Pitti Képtárban őrzik Angelo Doni (képünk) és felesége portróját, amelyeket 1506 körül festett. A nézőre nyugodt méltósággal, de nagy belső koncentrálttsággal tekintő arcokban a reneszánsz kor emberének harmóniája fejeződik ki.

14. Madonna del Cardellino (Firenze, Uffizi)

A tengelicés Madonna néven emlegetett festmény közepén Mária alakja uralkodik. Jobb és bal oldalán helyezkedik el a gyermek Jézus és János. Eszünkbe juttatja ez Leonardo da Vinci komponálási módját, az alakoknak, egy képzelt háromszögbe való összefogását. A kép az anyai boldogság örömét sugallja.

15. Esterházy Madonna (Budapest, Szépművészeti Múzeum)

Híres Madonna-képei közül való a Magyarországon őrzött Esterházy Madonna. A klasszikusan szerkesztett képből nyugalom és harmónia árad.

A művész életének külön fejezetét jelentik a Rómában eltöltött évek. 1508-ban a pápa meghívására résztvett a **vatikáni pápai lakosztály freskóinak** megfestésében. Ezek a híres raffaellói stanzák. Közülük mutatjuk be a Disputa, az Athéni iskola, A bolsenai mise, a Szent Péter megszabadulása címen ismert freskókat.

16. Disputa

A keresztény vallás diadala az eredeti címe a tulajdonképpen „Disputa” néven elterjedt kompozíciónak. A Szentháromságot, Máriát, Keresztelő Szent Jánost és az apostolokat mutatja – angyaloktól körülvéve – az alsó szférában pedig a nekik hódoló egyházfőket és teológusokat látjuk. A hittudományt jelképező freskón az alakok elrendezése szimmetrikus és kiegyensúlyozott.

17. Athéni iskola

A korban elterjedt neoplatonista tanításnak megfelelően az emberi lélek legmagasabb rendű ideáit: az Igazságot, a Szépséget, a Jóságot dicsőíti. Középen az idealista és a realista filozófia képviselői, a magasság felé mutató Platon és a Föld felé intő Arisztotelész állnak. A figuráknak a néző felé irányuló mozgásával, a római termékat idéző boltozatos termék térhatású megfestésével a kompozíció itt újszerűen dinamikus.

18. A bolsenai mise

A freskóból egy részletet: a pápa testőreit látjuk a képen. Új jegyek: a kompozíció mozgalmassága, fokozottabb színesség, aszimmetrikus elrendezés figyelhető meg. Ezt az önmagában kevésbé mozgalmas jelenetet Raffaello drámai hatásúvá formálta.

19. Szent Péter megszabadulása

A stanzák – négy egymás mellett fekvő helyiség a vatikáni palota északi szárnyában – közül a Stanza di Eliodoro (a harmadik helyiség) történetek sorával állítja a néző elé az egyház munkáját segítő isteni közreműködés példáit. Ezek egyike a Szent Péter csodás megszabadulását ábrázoló freskó is (1512–14). Fő vonzóereje a világítás mesteri kezelésében rejlik.

20. A kardinális arcképe (Madrid, Prado)

Raffaello római korszakából való egyik műve: a kardinális. Portréi között ez különösen híres. A háttérrel – tájkép helyett – egyszerű sötét tónus adja, amelyből a rendkívüli erővel jellemzett bíboros alakja szinte kiemelkedik.

21. X. Leó és a két kardinális (Firenze, Uffizi)

Emberismeretről, a lélekábrázolás magas szintjéről és nagy festői tudásról tanúskodnak a pápákról festett portrék is. Az itt bemutatott, a mester utolsó táblaképei közé tartozik, amelyen a humanista, az antik művészetet kutató X. Leót örökítette meg.

22. Baldassare Castiglione (Párizs, Louvre)

Emberábrázoló művészetének egyik csúcspontját jelenti ez az arckép. A híres mű az író gróf őszinte, nyílt tekintetét, lelki nyugalmát és derűjét, a humanista embertípus kifejező portréját őrizte meg az utókornak.

23. Madonna della Seggiola (Firenze, Pitti)

Késői Madonna-kompozíciói közül való a nálunk **Széken ülő Madonna** elnevezéssel ismert festmény, amely 1510–12 körül készült. Új megoldásban mutatja be a gyakran ábrázolt témát. Az alakok szoborszerű, plasztikus megformáltsága és monumentális hatás jut kifejezésre benne.

24. Sixtusi Madonna (Drezda, Gemäldegalerie)

A raffaellói művészet betetőző remeke a Sixtusi Madonna. A világhírű oltárkép látomást tár elénk. A Madonna alakját bensőségesen, emberien formálja meg, ugyanakkor karján a kiseddel felhők fölé, mintegy égi szférába helyezi. Az ezüstös párák gomolygása angyalfejecskékké alakul. A remekmű a drezdai képtár féltett kincse.

25. Trasfigurazione (Róma, Pinacoteca Vaticana)

Végezetül **Krisztus színeváltozása** című képén a földi és az égi szféra kapcsolatát – képeinek gyakori témáját – láthatjuk. A vatikáni képtárban őrzött hatalmas festményen a művész mintegy szintézisbe foglalja a fényben ragyogó, természetfeletti szféra és – a rémület, a csodálat érzéseitől felkavart – emberi világ kettősségét. A kép alsó része, tanítványának Giulio Romanonak műve.

Raffaello fiatalon járvány áldozata lett. Művészetének eredményei azonban termékenyítőleg hatottak a későbbi századok festészetére és nemcsak Itália-szerte. Mint építész is jeles volt. Diapozitiv-sorozatunk a gazdag életmű festői hagyatékából csupán, ízelítőt adott.

